

SDĚLENÍ KOMISE

Pokyny ke zpracovaným exemplářům podle nařízení EU o obchodu s volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami

(2017/C 154/07)

Cílem těchto pokynů je poskytnout členským státům EU a zúčastněným stranám podporu při hodnocení, co může být považováno za „zpracované exempláře získané před více než 50 lety“ („zpracované exempláře“) v souladu s nařízeními EU o obchodu s volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami⁽¹⁾ a co nikoliv, a tyto pokyny by tedy měly usnadnit rozhodování o tom, kdy má být u zpracovaných exemplářů použita všeobecná odchylka od povinnosti získat potvrzení pro potřeby obchodu uvnitř EU s exempláři druhů zařazených do přílohy A nařízení Rady (ES) č. 338/97.

Tyto pokyny mohou být rovněž použity v případě dovozu do EU nebo (zpětného) vývozu z EU, kdy jsou podmínky pro vydávání dovozních nebo vývozních povolení nebo potvrzení o zpětném vývozu na zpracované exempláře druhů zařazených do příloh nařízení (ES) č. 338/97 méně přísné než u jiných exemplářů těchto druhů⁽²⁾.

S ohledem na širokou škálu a rozmanitost předmětů, které mohou odpovídat definici zpracovaného exempláře, jsou tyto pokyny míněny pouze jako příručka při hodnocení, zda lze uplatnit definici zpracovaného exempláře. V případě jakýchkoli pochybností, zda daný předmět představuje zpracovaný exemplář, je třeba požádat výkonný orgán CITES o vydání potvrzení o využití pro účely obchodu uvnitř EU.

Tyto pokyny byly vypracovány Komisí a jednomyslně schváleny expertní skupinou příslušných výkonných orgánů CITES.

Tyto pokyny vyjadřují to, jak Komise interpretuje nařízení (ES) č. 338/97 a jaká opatření považuje za osvědčený postup. Mají pomoci vnitrostátním orgánům, občanům a podnikům při uplatňování nařízení EU o obchodu s volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami. K závaznému výkladu unijního práva je příslušný pouze Soudní dvůr Evropské unie.

Některé členské státy EU i další země mimo EU mohou u předmětů, které mohou a nemusejí být použity ke komerčním účelům, uplatňovat přísnější vnitrostátní kontroly. Před přemístěním zpracovaného exempláře je proto třeba ověřit předpisy platné v zemi určení.

1. Úvod**1.1. Definice „zpracovaných exemplářů“ je uvedena v čl. 2 písm. w) nařízení (ES) č. 338/97:**

„zpracovanými exempláři získanými před více než 50 lety“ [se rozumí] exempláře, které byly oproti jejich původnímu přirozenému stavu podstatně změněny do podoby klenotů, dekorativních, uměleckých či užitkových předmětů nebo hudebních nástrojů, přičemž k takovému zpracování došlo před více než 50 lety, nežli toto nařízení vstoupilo v platnost⁽³⁾, a výkonný orgán dotyčného členského státu se přesvědčí, že již byly v takovém stavu získány. Takové exempláře však budou považovány za zpracované, pouze pokud jednoznačně patří do jedné z výše uvedených kategorií a nevyžadují žádné další vyřezávání, řemeslné nebo průmyslové zpracování, aby mohly plnit svůj účel.“

Exempláře, které lze považovat za zpracované exempláře, se obecně nazývají „starožitnostmi“.

Tyto pokyny jsou použitelné ve všech případech, na které se vztahuje definice zpracovaného exempláře v souladu s nařízeními EU o obchodu s volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami, a to:

- s článkem 4 nařízení (ES) č. 338/97 o dovozu do Společenství,
- s článkem 5 nařízení (ES) č. 338/97 o vývozu nebo zpětném vývozu ze Společenství,
- s článkem 8 nařízení (ES) č. 338/97 o ustanoveních týkajících se regulace obchodních činností uvnitř EU,

⁽¹⁾ Nařízení Rady (ES) č. 338/97 ze dne 9. prosince 1996 o ochraně druhů volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin regulováním obchodu s nimi (Úř. věst. L 61, 3.3.1997, s. 1) a příslušná prováděcí nařízení.

⁽²⁾ Viz čl. 4 odst. 5 písm. b) a čl. 5 odst. 6 bod i) nařízení (ES) č. 338/97.

⁽³⁾ „Před více než 50 lety, nežli toto nařízení vstoupilo v platnost“ tj. před 3. březnem 1947.

— s čl. 62 odst. 3 nařízení Komise (ES) č. 865/2006 ⁽¹⁾ o všeobecných výjimkách z čl. 8 odst. 1 a 3 nařízení (ES) č. 338/97.

- 1.2. V souladu s výše uvedenou definicí „zpracovaného exempláře“ se musí výkonný orgán dotyčného členského státu přesvědčit, že exemplář byl již získán ve stavu odpovídajícím definici zpracovaného exempláře.

Definice může být rozčleněna do následujících kritérií, která musí být posouzena všechna:

- předmět byl vyroben/zpracován před 3. březnem 1947,
- předmět byl oproti svému přirozenému stavu podstatně změněn,
- předmět jednoznačně spadá do jedné z těchto kategorií – klenoty, dekorativní, umělecké či užitkové předměty nebo hudební nástroje – a nevyžaduje žádné další vyřezávání, řemeslné nebo průmyslové zpracování, aby mohl plnit svůj účel,
- výkonný orgán dotyčného členského státu se přesvědčil, že předmět již byl v takovém stavu získán.

S uvedenými kritérii se tyto pokyny vypořádávají formou odpovědí na následující otázky:

- a) jak posoudit, zda byl zpracovaný exemplář vyroben/zpracován před 3. březnem 1947;
- b) jak posoudit, zda byl exemplář oproti svému původnímu přirozenému stavu podstatně změněn do podoby klenotů, dekorativních, uměleckých či užitkových předmětů nebo hudebních nástrojů a nevyžaduje žádné další vyřezávání, řemeslné nebo průmyslové zpracování, aby mohl plnit svůj účel;
- c) jak posoudit, zda stupeň restaurování exempláře ještě vyhovuje kritériu „nevyžaduje žádné další vyřezávání, řemeslné nebo průmyslové zpracování, aby mohl plnit svůj účel“;
- d) jak posoudit, zda se výkonný orgán dotyčného členského státu přesvědčil, že předmět již byl získán ve stavu odpovídajícím definici „zpracovaného exempláře“.

2. Posouzení, zda byl zpracovaný exemplář vyroben/zpracován před 3. březnem 1947

- 2.1. Exemplář musel být vyroben/zpracován více než 50 let před vstupem nařízení (ES) č. 338/97 v platnost, tj. před 3. březnem 1947.
- 2.2. Exempláře, které byly přepracovány před 3. březnem 1947, mohou být považovány za zpracované exempláře pro účely odchylky, pokud splňují ostatní podmínky uvedené v definici zpracovaného exempláře.
- 2.3. Exemplář, který byl zpracován nebo přepracován po roce 1947, definici neodpovídá, ani když lze jeho původ datovat do doby před 3. březnem 1947. Například kulečnicková koule ze slonoviny, která byla v 60. letech 20. století přepracována na rukojeť vycházkové hole, podmínky odchylky nesplňuje, a to ani když lze původ slonoviny datovat do doby před rokem 1947. Dalším příkladem je dřevo, které lze datovat do doby před rokem 1947, avšak exemplář byl zpracován až po 3. březnu 1947.
- 2.4. Současným vlastníkem nemusí být osoba, která exemplář (exempláře) získala před 3. březnem 1947.

3. Posouzení, zda byly exempláře „oproti jejich původnímu přirozenému stavu podstatně změněny do podoby klenotů, dekorativních, uměleckých či užitkových předmětů nebo hudebních nástrojů“

- 3.1. Exemplář musel být změněn **jednoznačně** za účelem výroby klenotů, dekorativních, uměleckých či užitkových předmětů nebo hudebních nástrojů. Kromě toho by u exempláře nemělo být zapotřebí žádné další vyřezávání, řemeslné nebo průmyslové zpracování, aby mohl předmět plnit svůj účel.
- 3.2. Tyto podmínky mohou být posuzovány jediné případ od případu (viz též oddíl 4).
- 3.3. Část zvířete (např. zuby, kly, rohy, parohy, kůže, kosti nebo krunyře) může být považována za zpracovaný exemplář, jen pokud byla oproti svému původnímu přirozenému stavu podstatně změněna, například vyřezáváním, rytím nebo průmyslovým zpracováním do jiné podoby.
- 3.4. Vyleštěním exempláře nebo jeho připevněním k jinému materiálu, například montáží, nevzniká z předmětu zpracovaný exemplář.

⁽¹⁾ Nařízení Komise (ES) č. 865/2006 ze dne 4. května 2006 o prováděcích pravidlech k nařízení Rady (ES) č. 338/97 o ochraně druhů volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin regulováním obchodu s nimi (Úř. věst. L 166, 19.6.2006, s. 1).

- 3.5. Veškeré změny exempláře by měly být nevratné. Také by neměl být zjevný zájem ani záměr použít exemplář za jiným účelem.
- 3.6. U slonoviny to znamená, že za zpracované exempláře se nepovažují surové kly ani kousky klů (které mohou být vyleštěné, ale nikoli vyřezávané ani ryté), bez ohledu na to, zda jsou či nejsou oddělené od lebky⁽¹⁾. Aby byl kel nebo kousek klu považován za zpracovaný, musí řezba nebo rytina pokrývat alespoň 90 % povrchu exempláře. Za zpracované se nepovažují exempláře lehce vyřezávané, ryté nebo povrchově dekorované, pokud podoba klu v podstatě odpovídá původnímu přirozenému stavu.
- 3.7. U rohů nosorožce nebo jejich kousků se za zpracované nepovažují exempláře lehce vyřezávané, ryté nebo povrchově dekorované, pokud podoba rohu v podstatě odpovídá původnímu přirozenému stavu.
- 3.8. Exempláře rohů nosorožce, jako jsou celé rohy nebo jejich části s vloženými hodinami, kalamáři, barometry nebo jinými předměty, nepředstavují zpracované exempláře, pokud roh nebyl podstatně změněn a/nebo nemůže být v souladu s bodem 5.6 těchto pokynů nezávisle prokázána dostatečná umělecká hodnota. V úvahu je třeba vzít rovněž pokyny EU pro vývoz, zpětný vývoz a dovoz nosorožčích rohů a obchod s nimi uvnitř Unie⁽²⁾.
- 3.9. Za zpracované exempláře se nepovažují lebky, kostry (spojené ať již úplně, nebo částečně) nebo jednotlivé kosti, které byly očištěny, nalakovány, vyleštěny, připevněny nebo jinak upraveny. Zpracované exempláře nepředstavují lebky a rohy (včetně rohů spojených s lebkou), které byly připevněny například k dřevěné desce nebo podstavci.
- 3.10. Vycpaná (preparovaná) zvířata – např. připevnění a preparování ptáci – obecně splňují podmínku „podstatné změny oproti jejich původnímu přirozenému stavu“ stanovenou v rámci definice „zpracovaného exempláře“ (viz Soudní dvůr EU, věc C-154-2).
- 3.11. V dodatku I těchto pokynů jsou uvedeny názorné příklady exemplářů, které sice byly získány ve zpracované podobě před 3. březnem 1947, ale nepovažují se za zpracované exempláře, protože nebyly dostatečně změněny.
- 3.12. V dodatku II těchto pokynů jsou uvedeny názorné příklady exemplářů získaných v hotové podobě před 3. březnem 1947, často komerčně obchodovaných, které se považují za zpracované exempláře, protože byly dostatečně změněny.
4. **Posouzení, zda je stupeň „restaurování“ a „přepřacování“ přijatelný, aby exemplář ještě splňoval kritérium „nevyžaduje žádné další vyřezávání, řemeslné nebo průmyslové zpracování, aby mohl plnit svůj účel“**
- 4.1. Obecně platí, že „zpracované exempláře“ nemohou být přepřacovány a po 3. březnu 1947 musí zůstat v původním „zpracovaném“ stavu, a to bez ohledu na stáří daného materiálu⁽³⁾.
- 4.2. Není však realistické očekávat, že předměty vydrží několik století v původním stavu, a proto jsou přípustné legitimní komerční činnosti týkající se restaurování starožitných předmětů. Restaurováním nesmí být změněn původně zamýšlený účel exempláře.
- 4.3. Po přepřacování s použitím materiálu uvedeného v úmluvě CITES a získaného po 3. březnu 1947 již předmět nebude považován za zpracovaný exemplář. Restaurování nepředstavuje například přepřacování exemplářů parket nebo panelů z *Dalbergia nigra* (Dalbergie černé) do korpusu nové kytary. Do působnosti definice nespadá ani použití dvou poškozených předmětů k výrobě jednoho bezvadného. Například pokud jsou dvě poškozené truhličky na čaj úplně rozebrány a z jejich nepoškozených částí je poté vyrobena jedna nová truhlička, nejsou podmínky definice splněny.

⁽¹⁾ Usnesení konference CITES 10.10 (Rev. CoP17): a) pojem „surová slonovina“ zahrnuje veškeré celé kly slona, leštěné či neleštěné a v jakékoli podobě, jakož i veškeré nařezané kusy klů leštěné či neleštěné a jakkoli pozměněné oproti původní podobě, kromě „zpracované slonoviny“, a b) pojem „zpracovaná slonovina“ se vykládá tak, že zahrnuje slonovinu zcela nebo zčásti vyřezávanou, tvarovanou nebo opracovanou, ale nezahrnuje celé kly v žádné podobě kromě klů pokrytých po celém povrchu řezbou.

⁽²⁾ Sdělení Komise – Pokyny: Vývoz, zpětný vývoz a dovoz nosorožčích rohů a obchod s nimi uvnitř Unie (2016/C 15/02).

⁽³⁾ Srov. bod 2.2 a 3.1 těchto pokynů.

- 4.4. Za vyhovující definici zpracovaného exempláře se však považuje oprava bez použití materiálů uvedených v úmluvě CITES. Podmínky definice například splňuje výměna bronzových pantů u starožitné truhličky na čaj vyrobené z želoviny uvedené v úmluvě CITES, pokud splňuje i ostatní požadavky.
- 4.5. U celé řady předmětů se při restaurování nebo opravě jednoho exempláře používá materiál z jiných nevratně poškozených exemplářů. Pokud je pro restaurování použit materiál uvedený ve smlouvě CITES, pak může být restaurovaný předmět nadále považován za zpracovaný exemplář, jen pokud materiál pochází z doby před uvedením druhu v úmluvě CITES. Například vyžaduje-li oprava nábytku s poškozenou původní inkrustací ze slonoviny vložení další slonoviny, může být oprava považována za restaurování a předmět nadále považován za zpracovaný exemplář, jen pokud materiál použitý pro tuto opravu pochází z doby před zařazením druhu do úmluvy CITES (tj. materiál získaný před použitelností úmluvy). Podobně můžeme za restaurování (a nikoli přepracování) považovat i vynětí želoviny získané před použitelností úmluvy z jedné truhličky na čaj a její použití k restaurování truhličky jiné.
5. **Posouzení, zda se výkonný orgán dotyčného členského státu přesvědčil, že předmět již byl získán ve stavu odpovídajícím definici „zpracovaného exempláře“**
- 5.1. Povinnost prokázat, že konkrétní exemplář splňuje definici zpracovaného exempláře, nese vlastník nebo prodejce předmětu.
- 5.2. Po přijetí žádosti přihlížejí výkonné orgány při posuzování, zda předmět splňuje podmínky definice zpracovaného exempláře, k nařízením EU o obchodu s volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami, těmto pokynům a veškerým dalším příslušným pokynům pro jednotlivé druhy a precedentským rozhodnutím v minulosti.
- 5.3. Kromě případů uvedených v bodu 5.6 je přijatelné, aby výkonný orgán nechal ověřit stáří zpracovaného exempláře a posoudit, zda exemplář lze zařadit mezi klenoty, dekorativní nebo umělecké předměty, osobou s odbornými znalostmi v příslušném oboru. Může se jednat o znalce v oboru starožitnictví, muzejního kurátora apod., který má osvědčení příslušného profesního sdružení, zastupujícího subjektu nebo podobné organizace. Pokud má osoba příslušné odborné znalosti, může se jednat i o osobu zapojenou do souvisejícího komerčního využití daného exempláře.
- 5.4. Některé členské státy mohou určení stáří exempláře a posouzení, zda exemplář patří mezi klenoty, dekorativní nebo umělecké předměty, svěřit do rukou určených osob, tudíž by si žadatelé měli příslušné postupy ověřit u jejich výkonného orgánu.
- 5.5. Za doklad o stáří exempláře může výkonný orgán CITES považovat i doklady o původu předložené vlastníky ve formě původních účtenek nebo faktur opatřených datem nebo ve formě datovaných novinových článků s fotografiemi nebo podrobnými popisy exempláře.
- 5.6. Při pochybnostech o stáří exempláře nebo o tom, zda exemplář patří mezi klenoty, dekorativní nebo umělecké předměty, zejména v případě druhů s vysokým rizikem, jako jsou sloni, nosorožci a tygři, a/nebo při podezření na úmyslné porušení předpisů, může výkonný orgán požadovat nezávislé ověření znalcem, který se nepodílí na komerčním využití daného exempláře. Ověření by například neměl provádět kupující, prodávající ani jiný prostředník podílející se na prodeji exempláře, např. aukční dům.
- 5.7. Součástí tohoto nezávislého ověření stáří exempláře může být také ověření s použitím veškerých dostupných vědeckých prostředků (např. datování radiouhlíkovou metodou). Při případném požadavku na takové dodatečné nezávislé ověření by však mělo být zohledněno, že i s použitím takovýchto metod může být někdy přesné určení stáří obtížné a že kvůli nutnosti odebrat z exempláře rozsáhlé vzorky může dojít k jeho poškození, což může vést ke snížení jeho umělecké a peněžní hodnoty.
- 5.8. U preparovaných zvířat, především dravých ptáků, se stáří určuje obtížně a může být obtížné prokázat, že exemplář v hotovém stavu vznikl před 3. březnem 1947. Proces ověření u preparovaných zvířat může být také narušen jejich minulým restaurováním. Restaurované preparované zvíře může být považováno za zpracovaný exemplář, jen pokud jsou výkonnému orgánu předloženy dostatečné doklady o jeho získání v původním zpracování.
- 5.9. Pro účely posouzení mohou výkonné orgány vyžadovat nebo zavádět dodatečná opatření, je proto důležité, aby si žadatel při podání žádosti ověřil, že doložil všechny potřebné informace.

Dodatek I

PŘÍKLADY PŘEDMĚTŮ, KTERÉ NEPŘEDSTAVUJÍ „ZPRACOVANÉ EXEMPLÁŘE“

Nevyřezávané kly nebo části klů, které se nepovažují za „zpracované“, ačkoliv tvoří součást starožitného předmětu. Další příklady takových předmětů byly vyrobeny z rohů nosorožce, klů narvala a tygřích drápů.

Vyřezávaný kel slona, který nemá výraznou řezbu nebo rytinu na alespoň 90 % povrchu a nepovažuje se za „zpracovaný“.

Vrchní krunýř mořské želvy, který se na trhu často vyskytuje, ale nemůže být považován za „zpracovaný“, pokud již není spojen s preparovaným zvířetem. Za „zpracování“ se nepovažuje lakování nebo leštění krunýře ani připevnění úchytů pro instalaci na stěnu.

Rostrum pilouna, které se nepovažuje za zpracovaný exemplář.

Kly narvala a celé zuby kytovců se nepovažují za zpracované exempláře. Avšak srov. předměty vyrobené technikou „scrimshaw“ – umělecké předměty považované za zpracované exempláře.

Za „zpracované“ se nepovažují nosorožčí rohy a jiné exempláře zařazené v příloze A, u nichž byly rohy a/nebo lebky připevněny k dřevěné desce. U exemplářů nosorožčích rohů je zapotřebí zvláštní opatrnosti, neboť jsou často předmětem prodeje a nákupu (často na váhu) za přemrštěné ceny na nelegálním trhu se surovinami tradiční medicíny. Za „zpracované“ se nepovažují ani jiné exempláře nosorožčích rohů, které nebyly podstatně změněny oproti jejich původnímu přirozenému stavu, např. když do nich byly vloženy jiné předměty (hodiny, kalamáře, barometry apod.).

Stříbrný náramek s vloženými tygřími drápy. Jelikož samotné tygří drápy nepředstavují zpracovaný exemplář, neboť jsou „nezpracované“, tj. nezměněné oproti jejich přirozenému stavu.

Dodatek II

PŘÍKLADY PŘEDMĚTŮ, KTERÉ PRAVDĚPODOBNĚ PŘEDSTAVUJÍ „ZPRACOVANÉ EXEMPLÁŘE“**Oddíl 1 Klenoty a dekorativní předměty****Oddíl 2 Umělecké předměty****Oddíl 3 Užitékové předměty****Oddíl 4 Hudební nástroje**

Oddíl 1 – Klenoty a dekorativní předměty

Vyřezávané náramky ze slonoviny, pokud pocházejí z doby před březnem 1947. Existuje však řada příkladů moderních náramků, které jsou vydávány za „starožitné“, a proto je při povolení prodeje takových předmětů namístě obezřetnost. Stáří nelze určit ze samotného opracování, což znamená, že k určení stáří daného exempláře je nutná dokumentace.

Vyřezávaný náhrdelník ze slonoviny – ze stejného důvodu jako v předešlém příkladu.

Oddíl 2 – Umělecké předměty

Pohár na úlitby z vyřezávaného rohu nosorožce. Stáří obvykle určují znalci v oboru starožitností. Většina legitimně obchodovaných exemplářů pravděpodobně pochází nejpozději z 18. století.

Kel slona vyřezávaný přinejmenším na 90 % povrchu bude pravděpodobně představovat „zpracovaný exemplář“.

Vyřezávaná soška ze slonoviny.

Obřadní naběračka z rohu nosorožce.

Preparované exempláře (avšak srov. poznámky k „restaurování“ v bodu 5.8).

Zub velryby zpracovaný technikou „scrimshaw“ (povrch exempláře zdobí obrázková rytina a/nebo vyrytý nápis, které jsou zvýrazněny pigmentem).

Oddíl 3 – Užitékové předměty

Kabelky, obuv, peněženky, řetízky k hodinkám apod. Typicky vyrobené z krokodýlí nebo hadí kůže.

Dámské lodičky z kůže aligátora – velmi populární ve 30. letech 20. století s řadou dochovaných exemplářů. Prodej obvykle ve specializovaných obchodech, ale nyní stále častěji i přes internet.

Oděvy – pozn.: stáří jednotlivých kusů se určuje nesmírně obtížně, a pokud není datum uvedeno na štítku nebo je nelze doložit v záznamech výrobce, může být užitečné obrátit se na znalce v oboru módy.

Truhlička na čaj, často s víkem z želvoviny (mořské želvy) nebo s inkrustací z brazilského palisandru či ze slonoviny.

Nábytek, který může být vyroben z palisandru nebo obsahovat inkrustaci ze slonoviny.

Slonovinové kulečnické koule. Poznámka: na trhu se často objevují koule přepracované na rukojeti deštníků nebo vycházkových holí. Exempláře „přepracované“ po 3. březnu 1947 již nesplňují definici zpracovaného exempláře.

Pánské vycházkové hole se slonovinovou rukojetí se často vyráběly v 18. i 19. století. U těchto předmětů je však třeba postupovat obezřetně, neboť mnohé vznikly až v moderní výrobě a přepracováním jiných slonovinových exemplářů.

Stojan na deštníky z preparované nohy slona olemované jiným materiálem představuje „zpracovaný exemplář“.

Předložka z tygří kůže – je-li exemplář vyčiněný. Pokud je s kůží stále přirozeně spojena vypreparovaná hlava původního zvířete, pak bude předložka pravděpodobně považována za „zpracovanou“, i když není kůže vyčiněná. Předložky nebo vypreparované hlavy budou vyhovovat definici i tehdy, pokud budou jejich součástí drápy a zuby.

Truhlička na čaj z želvoviny s vymodelovanou dřevěnou hlavou a nohama a pozměněným vnitřkem, která bude pravděpodobně považována za „zpracovaný“ exemplář.

Oddíl 4 – Hudební nástroje

Dudy, které jsou často zdobené spoji ze slonoviny. Slonovinou mohou být obloženy i jiné dřevěné dechové nástroje, např. klari-nety apod.

Starožitné klavíry mají takřka vždy klávesy ze slonoviny, ale také mohou obsahovat inkrustaci ze slonoviny nebo intarzii z palisandru. Pozn.: v odvětví restaurátorství starožitností se často používají náhradní slonovinové klávesy z klavírů považovaných za neprodejné.

Strunné nástroje, např. kytary, často obsahují slonovinovou inkrustaci na kobylce, hmatníku a ladící mechanice (kolíčky k připevňování a napínání strun). Také mohou mít korpus (vrchní nebo spodní desku) z brazilského palisandru.